

Tko su bili među ostalim sudionicima sjednice? Tada vodeći hrvatski jezikoslovac, akademik Ljudevit Jonke i tada docent, akademik Stjepan Babić. Poslije sjednice nazvao je ugledni profesor s Mašinskog fakulteta u Beogradu, asistentovog šefa, inače glasovitog jezikoslovca među stručnjacima, prof. Niku Maleševića. „Pa što je zapeo onaj asistent da hoće *dopušteno* i tvrdi da je *dozvoljeno* rusizam“. Na sjednici se tražilo uvođenje naziva *pokazivalo* umjesto *pokazivač* itd.

Što je značilo tehničarima da im pomažu u radu na nazivlju tako ugledni jezikoslovci, ne treba posebno naglašavati.

Neka bude dopušteno ovom zgodom pridodati: i poslije su u rad na standardima (do osnivanja Hrvatskog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo), a sada normama, trajno bili uključeni jezikoslovci, osobito stručnjaci iz današnjeg Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Ta je suradnja raznovrsna. Na nekim nazivima *trenira se* purizam, na drugima prolazi *croglich*.

S jezikoslovcima iz Instituta za hrvatski jezik surađujem uspješno od 1973. godine, od kada se radi na rječnicima polimerstva. Iskustvo uči, stručnjak je uvijek u prednosti jer razumije sadržaj riječi. Jezikoslovac treba samo motriti je li rješenje sukladno pravilima hrvatskoga književnoga jezika. Pritom je nedvojben stav, treba upotrijebiti uvijek hrvatski naziv, uz uvjet da on jasno i jednoznačno određuje značenje pojma, što je *supletivni* pristup. Nitko ne može, pa ni jezikoslovci, u stručnom jeziku sve izraziti s riječima koje nam se čine hrvatskima.

U takvim su nam nastojanjima izravno ili posredno pomagale osobnosti kakva je bio akademik Ljudevit Jonke. Barem sam ga zadržao u takvom sjećanju i 40 godina poslije.

Igor Čatić

JEDNA NAOKO SITNICA U RADU PROFESORA JONKEA

Danas,* kad se povodom stote godišnjice rođenja našega cijenjenog profesora vrjednuje njegova ukupna akademska i znanstvena djelatnost, možemo s pravom reći, i to bez ikakva pretjerivanja i patetike, da je bila velika povlastica i čast studirati u njegovo vrijeme i biti njegov student. Ja sam jedan od onih koji su imali tu povlasticu, pa osjećam potrebu da onome što su drugi u temeljitijim analizama izložili u svojim priložima, dodam neka svoja sjećanja iz studentskih

---

* Uz autorovu suglasnost tekst je prilagođen normama suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika.

dana, kada sam slušao predavanja profesora Jonkea koji je svojim zanimljivim izlaganjima o jeziku, ali i jednim neobičnim postupkom, usmjerio moju profesionalnu aktivnost.

To što sam postao jezikoslovac i što se već više od pedeset godina bavim proučavanjem i poučavanjem jezika, upravo je njegova zasluga. Neka mi stoga u iznošenju vlastita viđenja nekih detalja vezanih uz rad profesora Jonkea bude dopuštena i određena količina subjektivnosti i osjećajnosti.

U jesen sada već davne 1951. godine, po završetku gimnazije u Banjaluci, upisao sam se na Filozofski fakultet u Zagrebu, i to ne na studij materinskog jezika i književnosti, nego na filozofsku grupu predmeta, u kombinaciji sa psihologijom i općom povijesti. Slušao sam tamo, na Gornjem gradu, gdje je tada bila smještena Filozofija, briljantna predavanja profesora filozofije i logike Vladimira Filipovića, a predavali su mi tada i mladi Branko Bošnjak i Vanja Sutlić. Dolje, u zgradi Sveučilišta, prekoputa HNK, držao je predavanja iz povijesti glasoviti profesor Grga Novak, a u trećoj zgradi, nedaleko odatle, predavali su psihologiju takođe poznati profesori Ramiro i Zoran Bujas. Jureći da stignem na sva ta mjesta, nalazio sam ipak vremena da gotovo redovito pratim zanimljiva i nekonvencionalna predavanja iz ruske književnosti koje je držao čarobnjak riječi profesor Josip Badalić. Vraćajući se jednog dana s nekog od tih predavanja, primijetio sam veliku gužvu pred najprostranijom predavaonicom u zgradi Sveučilišta, popularnom „desetkom“. Upitao sam jednu kolegicu, koja se gurala da uđe u dvoranu, što se tu događa i dobio odgovor da žuri na predavanje profesora Jonkea. Ušao sam, iz puke radoznalosti, da čujem toga meni dotad nepoznatog profesora, koji privlači pozornost tolikog broja slušača. Jedva sam se ugrušao u prepuni amfiteatar s redovima dugačkih, već zauzetih klupa. Nakon nekoliko minuta nastao je tajac. Na vratima se pojavio visok, uspravan, dostojanstven gospodin četrdesetih godina s fasciklom bilježaka u ruci. Bio je to profesor Jonke. Stao je za katedru, pozdravio nas, malo se pognuo i počeo izlagati, i danas se dobro sjećam, vrste imenica i njihovu deklinaciju. Ono što je tom prilikom privuklo moju pozornost nije bila toliko tema, jer nikada nisam bio sklon krutim gramatičkim shemama, već samo izlaganje, protkano primjerima kolebanja u govornoj praksi, nedoumicama koje se u vezi s tim javljaju i koje bi stoga valjalo temeljito raspraviti. Profesor je govorio razložno i uvjerljivo, odmjerjenim tempom, koji je omogućivao slušatelju razmisliti o svakoj dvojbi što ju je obrazlagao. Već sam tijekom predavanja počeo razmišljati o tim dvojbama. Neke od njih pratile su me u mislima danima nakon toga. To me ponukalo da dođem i na drugo, pa onda na treće i na sva sljedeća predavanja profesora Jonkea, tako da sam na kraju, iako još student filozofije, postao njegov slušač. Prateći ta predavanja, shvatio sam da je jezik, uz književnost, ono što me najviše zanima i tjera na razmišljanje, pa sam se negdje polovicom drugoga semestra prebacio na VIII. skupinu predmeta „za narodni jezik i književnost“, kako se tada službeno nazivao naš studij, i to u kombinaciji s

ruskim jezikom i književnošću, što mi je omogućilo da dalje redovito posjećujem predavanja profesora Badalića, ali i Aleksandra Flakera i drugih tadašnjih profesora na Slavistici.

Na VIII. skupini slušali smo tada i predavanja velikih znanstvenika kakvi su bili komparatist i povjesničar jezika Stjepan Ivšić, ili povjesničar književnosti Antun Barac, staroslavenist Josip Hamm, pa dijalektolog Mate Hraste i drugi. I njih smo sa zanimanjem slušali, ali meni su uvijek bila najdraža predavanja profesora Jonkea koja su me i ponukala da promijenim stručno usmjerenje i prijeđem na studij materinskog jezika i književnosti, još uvijek se dvoumeći između dviju ljubavi: stare (ruske i naše književnosti) i nove (jezika). Profesor Jonke mi je jednim svojim neobičnim postupkom pomogao da se odlučim za jezik tako da sam, zahvaljujući upravo njemu, postao ne samo srednjoškolski profesor materinskog jezika nego i jezikoslovac istraživač.

Na trećoj godini studija, potkraj ljetnog semestra 1953./1954., prof. Jonke vodio je seminar na kojem se raspravljalo o tvorbi i značenju riječi, što me iznimno zanimalo, pa sam i sam iznio i obrazložio jedan primjer iz govorne prakse: preklapanje značenja i pogrješnu upotrebu pridjeva *psihološki* i *psihički*, naglasivši na kraju da je to sitnica, ali da bi ipak ta dva pridjeva u govoru valjalo razlikovati. Kad je seminar završen, profesor me načas zadržao u predavaonici da bi pohvalio moja razmišljanja i rekao: „Biste li to što ste govorili mogli staviti na papir? Samo, molim vas da otipkate na pisaćem stroju.“ Obećao sam da ću tako napraviti i da ću mu donijeti na sljedeći seminar.

Ne treba posebno naglašavati koliko sam bio počašćen time što je veliki profesor Jonke obratio pozornost na moje skromno izlaganje i što će, kako sam pretpostavljao, to izlaganje odložiti u svoju seminarsku arhivu, a možda i spomenuti na nekom budućem seminaru ili u svojim predavanjima. Potkraj idućeg semestra, međutim, u časopisu Jezik (god. III., 1954./1955., br. 2., str. 62. – 63.), pod uredništvom upravo profesora Jonkea, pojavio se članak s mojim potpisom, a pod naslovom *Naoko sitnica*. Mojoj sreći nije bilo kraja! Vidjeti svoj članak među radovima uglednih profesora i drugih renomiranih stručnjaka, za mladog, nadobudnog studenta bio je veliki poticaj da se ozbiljnije počne baviti jezikoslovnim istraživanjima.

Tako me profesor Jonke i po drugi put usmjerio na buduće životno zanimanje. Ohrabren njegovim postupkom, počeo sam pisati i o drugim temama tako da sam više godina bio jedan od najzastupljenijih autora u časopisu Jezik. Bili su to uglavnom sitniji prilozi, ali u njima je uvijek bilo ponešto novo, neki problem iz govorne prakse, upravo onako kako je u popularnim kraćim radovima pisao i moj profesor, koji mi je bio uzor. Danas bi moji članci o tim temama, naravno, bili drukčiji, razrađeniji, potkrijepljeni brojnijim primjerima, pa upravo namjeravam, ako stignem, neke od njih ponovno napisati kao svojevrsan *remake*.

Opisani postupak profesora Jonkea prema meni bio bi zaista sitnica u ukupnom njegovu radu, važna samo za mene, da je taj postupak bio izraz neke njegove posebne naklonosti prema jednom od svojih marljivijih studenata, pa stoga ne bi ni bio vrijedan spomena u ovoj prilici. Činjenica je, međutim, da je on, na ovaj ili onaj način, vodio brigu o svakom studentu koji je pokazivao zanimanje za njegov predmet i imao makar i zrnce talenta za istraživački rad. Mnoge je nakon diplome upućivao na lektorate po slavističkim središtima u svijetu, nalazio im mjesta na kojima će se moći dalje razvijati, poticao ih na izradu doktorskih teza... Tim svojim postupcima profesor Jonke razlikovao se od ostalih svojih kolega ne samo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu nego i profesora jezika s ostalih naših tadašnjih sveučilišta: u Beogradu (prof. Mihaila Stevanovića) ili Sarajevu (prof. Jove Vukovića) i drugih. Svi su oni bili dobri jezikoslovci istraživači, pa i dobri, ili manje dobri, sveučilišni nastavnici, a profesor Ljudevit Jonke bio je i više od toga. On je bio vrstan znanstvenik i predavač, ali i dobar pedagog. Odgojio je više naraštaja jezikoslovaca, od kojih su mnogi još i danas važan istraživački i akademski potencijal u kroatistici, a neki i u srbistici i bošnjakistici. Koliki je njegov doprinos razvoju jezikoslovnoga kadra u Hrvatskoj, pokazuju usporedni pokazatelji broja kroatista i kroatističkih aktivnosti danas, u usporedbi s odgovarajućim stanjem u Srbiji, a pogotovo u Bosni i Hercegovini. Njegovi bivši studenti birani su, i to u velikom broju, i za članove JAZU, odnosno HAZU (Jonkeov je učenik i današnji predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, akademik Milan Moguš), dok je broj članova Srpske akademije nauka i umjetnosti, Crnogorske akademije nauka i umjetnosti ili Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine iz područja jezikoslovlja, posebno iz nacionalnih jezikoslovnih znanosti, manje-više simboličan i zaostaje za brojem članova iz drugih društvenih i prirodnih znanosti. Za takvo stanje u kroatistici u velikoj je mjeri zaslužan upravo profesor Jonke, pa njegovu ulogu u razvoju kroatističkog kadra treba posebno istražiti i vrjednovati. Ali, i na osnovi onoga što se već zna, i što je u ovom kratkom osvrtu rečeno, može se tvrditi da su u ukupnom radu profesora Ljudevita Jonkea, njegova nastojanja na podizanju znanstvenog podmlatka (da se poslužim naslovom svoga prvog rada, što ga je on objavio u časopisu Jezik) tek samo NAOKO SITNICA. To je zapravo, iznimno velik doprinos, jednako vrijedan kao i rezultati njegova znanstvenoga i nastavničkoga rada.

Milan Šipka